

[K] **REBELS BINNEN DE PERKEN.
HET CABARET VAN DON QUISHOCKING**

Bij het beluisteren van het lied *De oude school* van de Nederlandse cabaretgroep Don Quishocking heb ik altijd het gevoel gehad dat er iets niet klopte. Het is verreweg het bekendste van de tientallen nummers uit het repertoire van het ensemble; er zullen maar weinig Nederlanders zijn die het niet kennen. De tekst van Willem Wilmink heeft een vergelijkbare weemoedige toonzetting als — niet minder algemeen bekend — *Het dorp* van Wim Sonneveld, de muziek is van Don Quishocking-pianist Pieter van Empelen. Merkwaardig vond ik steeds het “stamplijstje” van de kleine Soenda-archipel waarmee het lied eindigt: Bali, Lombok, Soemba, Soembawa, Flores, Timor. Ongetwijfeld roept dat rijtje herkenning op bij een bepaalde schoolgeneratie, maar het heeft nauwelijks een relatie met de rest van het lied — behalve dan misschien losjes met de schoolplaat van “een kleine dessa” uit het laatste couplet.

In het boek *Wij mogen alles zeggen*, over de geschiedenis van de cabaretgroep, heb ik nu eindelijk kunnen lezen dat Don Quishocking deze opsomming indertijd eigenhandig aan de tekst heeft toegevoegd, en dat Willem Wilmink zelf daarmee bepaald niet ingenomen was. Begrijpelijk, zijn tekst eindigt immers met het veelzeggende “weg”, een simpel woord waarmee de dichter als het ware in één klap alles samenvat wat van zijn jeugd teloorving. *Wij mogen alles zeggen*, geschreven door *Volkskrant*-journalist Patrick van den Hanenberg, bevat meer van dergelijke wetenswaardigheden, en is alleen al om die reden het lezen waard. Het voorbeeld van Wilmink kan worden uitgebreid met andere tekstleveranciers (Jan Boerstool, Hans Dorrestijn, Drs. P) met wie de groep, en vooral “huistiran” en drijvende kracht George Groot, soms in een gespannen verhouding raakte.

Vermakelijk vond ik de verlegenheid waarin het gezelschap, stevig geworteld in de jaren zestig, kwam te verkeren bij de uitnodiging om in november 1970 op kasteel Drakensteyn te spelen voor Prinses Beatrix en haar echtgenoot. “De Internationale wordt tijdelijk ingeruild voor het Wilhelmus,” (p. 45) aldus Van den Hanenberg, die de lezer nu en dan graag wil overtuigen van het rebelse en taboedoorbrekende

karakter van de groep. Maar alleen al het ingaan op de koninklijke invitatie geeft natuurlijk afdoende aan, dat Don Quishocking als dat zo uitkwam wel degelijk knipoogde naar het establishment en niet te beroerd was de links-intellectuele principes opzij te zetten. De groep trad, zij het niet zonder interne discussie, in 1969 bijvoorbeeld ook op voor de Nederlandse militairen in de Duitse legerplaats Seedorf en in hetzelfde jaar voor het bestuur van de Universiteit van Amsterdam — en dat terwijl het studentenverzet, uitmondend in de fameuze bezetting van het Maagdenhuis, aanstaande was.

Cabaretgroep Don Quishocking ontstond in 1967 uit de fusie tussen een Amsterdams studentencabaret met George en Anke Groot en Jacques Klöters, en een Eindhovens gezelschap met Pieter van Empelen en Fred Florusse. Een jaar later won het vijftal het Cameretten-festival — waar Neerlands Hoop niet verder kwam dan een vijfde plek — met een performance die later door Freek de Jonge “gelikt” werd genoemd, in tegenstelling tot zijn eigen optreden dat hij karakteriseerde met “God zegene de greep” (p. 32). Voor het ongepolitoeerde cabaret van Freek de Jonge en Bram Vermeulen waren de geesten kennelijk nog niet rijp: de jury prees Don Quishocking, omdat het ensemble “een goed evenwicht toonde tussen fantasie, vorm en overdracht. De groep gaf blijk van liefde voor het cabaret, zich uitend in een uitstekende verzorging van detail zowel muzikaal als in tekstbehandeling. Uit de keuze van onderwerpen en de behandeling daarvan bleek bovendien duidelijk een engagement met deze tijd.” (p. 32) Een rake karakteristiek die tot het einde toe zijn geldigheid zou blijven behouden, zoals ook Van den Hanenberg constateert.

Na de bekering van George (Swami Anand) Groot tot de Bhagwan-beweging vormt het programma met de veelzeggende titel *Wij zijn volstrekt in de war* in 1980 een voorlopig slotakkoord. De toch al labiele onderlinge verhoudingen waren tot een dieptepunt gedaald, de publieksbelangstelling viel tegen, de kritieken waren slecht, er zat weinig anders op dan dat de groep zichzelf zou opheffen. Dat gebeurde dan ook, al dreef een onbedwingbare impuls het gezelschap, maar zonder Anke de Groot, daarna nog vier keer bijeen, voor het laatst in het voorjaar van 2007: *Dingen die je niet meer ziet* was een combinatievoorstelling met vijf jonge kleinkunstenaars

die tot de pauze een eigen interpretatie van Don Quishocking-repertoire ten beste gaven en met na de pauze een reünie van Don Quishocking zelf. Veertig jaar na de oprichting bleek het ensemble de fans nog altijd te kunnen bekoren met, zoals Henk van Gelder schreef: “Scherp en sophisticated cabaret, zoals het zelden meer gemaakt wordt.” (*NRC Handelsblad*, 21 april 2007)

Het boek van Van den Hanenberg is onderhoudend en prettig leesbaar, maar ook enigszins rommelig, zowel stilistisch als inhoudelijk. Als vluchtig te raadplegen naslagwerk voor de groepshistorie is *Wij mogen alles zeggen* in feite minder geschikt dan bijvoorbeeld de overzichtelijke website www.donquishocking.nl, geconstrueerd door een jeugdige fan. Door de pagina's van het boek waait stevig de geest van de jaren zeventig en binnen de lopende tekst krijgt de lezer een aantrekkelijke bloemlezing uit het oeuvre van de groep, een persoonlijke keuze van de auteur ter illustratie van zijn bevindingen. Van den Hanenberg strooit daarbij wat al te kwistig met kleinigheden die vaak eerder afleiden dan verhelderen.

Dat — om maar eens iets te noemen — de vrouw van Jacques Klöters op weg naar Drakensteyn “haar handen buiten de auto [liet] wapperen om maar geen zweethanden te hoeven geven” (p. 44) vind ik een overbodig en zelfs vervelend detail. Over auto's gesproken: er zijn nogal wat anekdotes met betrekking tot de Lelijke Eend waarin het vijftal rondtoerde, maar die dragen eerder bij aan de mythevorming dan aan het historisch perspectief. En de bladzijden die worden gewijd aan aan de vermeende homo- of biseksualiteit van George (pp. 185-7) bieden uiteindelijk weinig soelaas voor wie wil doordringen tot de ziel van de man en de mensen om hem heen.

De vraag rest waaruit de behoefte ontstond om juist de geschiedenis van Don Quishocking te boekstaven, terwijl zoveel Nederlandse cabarethistorie nog ongeschreven is. Vast staat, dat Van den Hanenberg de groep een grote betekenis toedicht. Hij vindt Don Quishocking, in het kielzog van het trio Toon Hermans, Wim Kan en Wim Sonneveld, behoren tot De Grote Drie van de nieuwe cabaretgeneratie. De andere twee zijn volgens hem het Kabaret Ivo de Wijs en Neerlands Hoop. Hij onderbouwt deze opvatting met te weinig argumenten en zijn kwalificatie lijkt me hoe dan

ook te veel eer voor Don Quishocking (en voor Ivo de Wijs), en een historische onderschatting van Neerlands Hoop. Ook George Groot relateert de betekenis van zijn ensemble: “Het belang van DQ wordt overschat door de cabarethistorici en journalisten. [...] Er is sprake van mythevorming, hou het daar maar op.” (p. 227)

Het feit dat bijvoorbeeld bepaalde scènes uit het programma *Zand in je badpak* (seizoen 1973-1974) heftige reacties opriepen en in de noordelijke provincies tot een “bezoekersuittocht” (p. 81) leidden, zegt waarschijnlijk minder over de controversiële aard van het programma dan over het wat oudere, meer behoudende publiek dat Don Quishocking in de regel genereerde. Bij Neerlands Hoop is voor zover ik weet door het publiek nooit zo heftig gereageerd, terwijl het duo Bram en Freek veel ongenueanceerder en godslasterlijker om zich heen mepte. Maar Neerlands Hoop zou zich natuurlijk ook nimmer hebben laten verleiden tot een optreden op

Drakensteyn of in kamp Seedorf, gesteld al het volstrekt ondenkbare gegeven dat de groep daarvoor ooit een uitnodiging zou hebben gekregen. Het heeft natuurlijk veel te maken met een bepaald verwachtingspatroon, en dat was bij Don Quishocking toch vooral gebaseerd op een avondje uit met elegant, literair vermaak (op Fred Florusse na waren alle leden neerlandici), de onvermijdelijke barkrukken, de piano en de close-harmony, een snufje nostalgie vermengd met een snufje rebellie, en dat alles binnen de perken van een tamelijk goed fatsoen.

JOS NIJHOF

PATRICK VAN DEN HANENBERG, *Wij mogen alles zeggen. De geschiedenis van Don Quishocking*, Nijgh & Van Ditmar, Amsterdam, 2008, 240 p.

Don Quishocking, Foto copyright Archief Don Quishocking.